

SCHRÖDER, JOHAN HENRIK
BECCHIUS, NICOLAUS MAGNI

**Een lijten spørsmålsbook : vthi hwilken äro
författade nogre sköne, nyttige och ganska
wichtige bådhe philosophiske så wäl som
theologiske fråghor ... såsom och vttholkat
aff thet latinske språket, ..**

Stockholm
1626

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

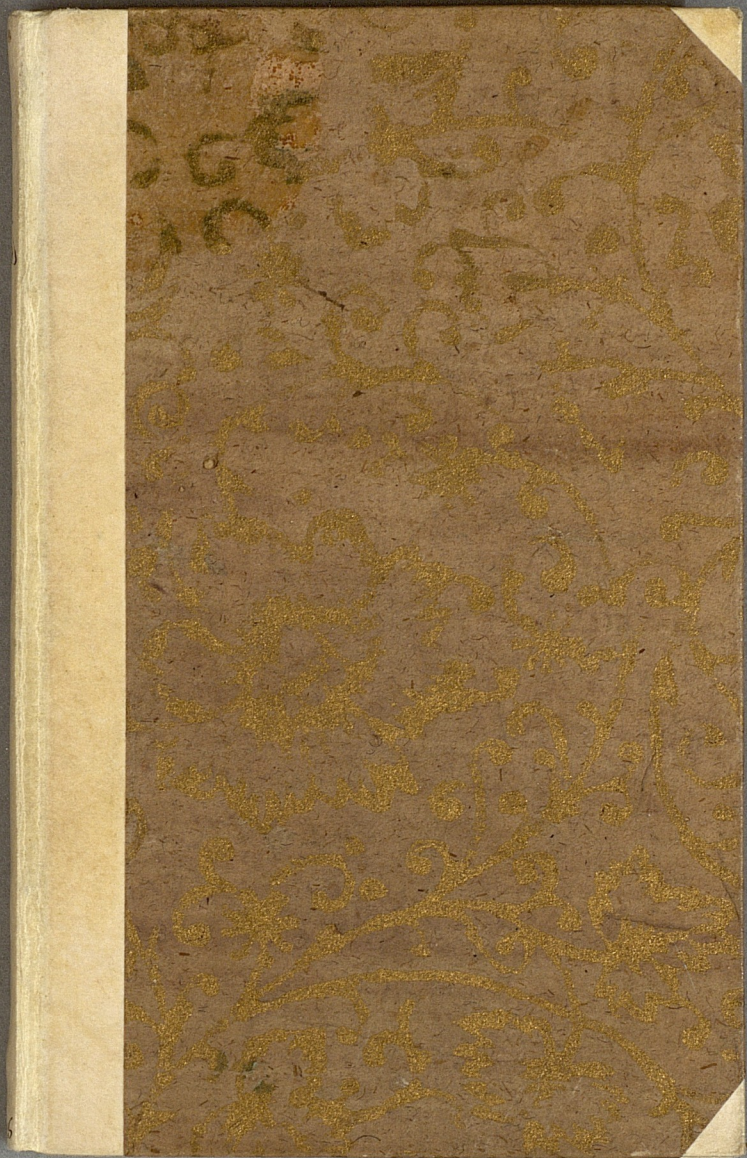
- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

1600 Taliter
Teol F 1700
allm 211
o

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

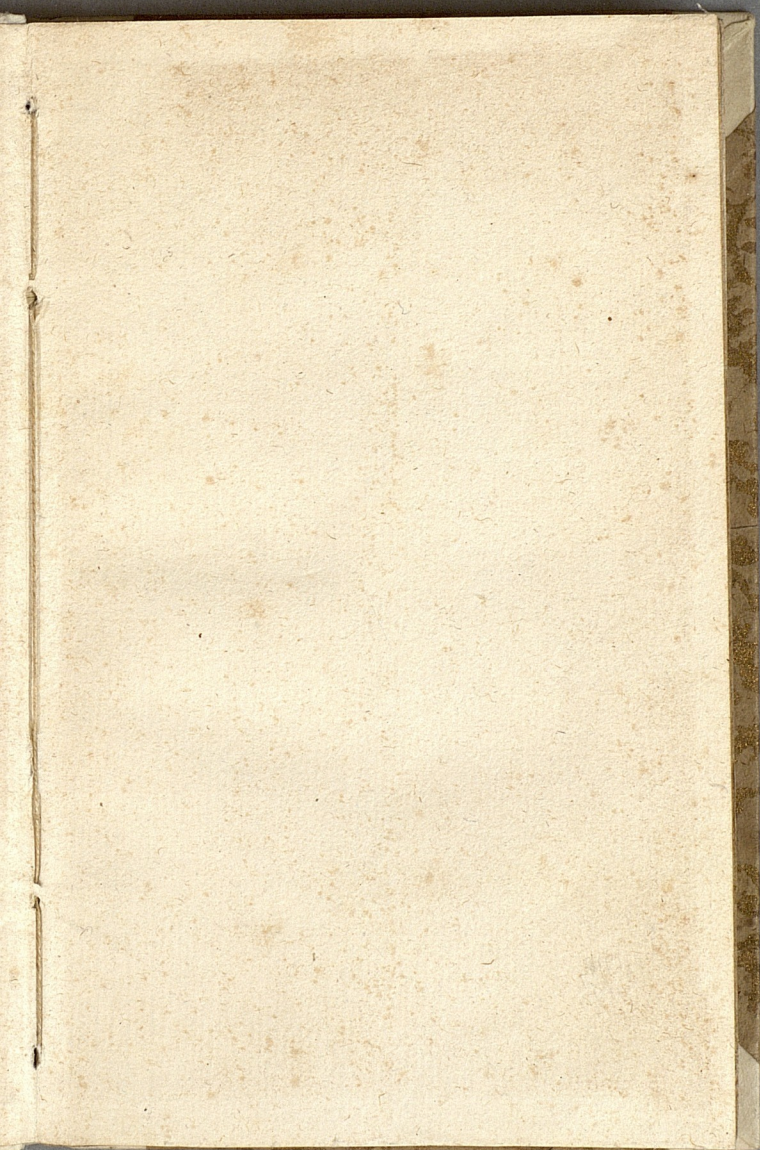
.....

.....

.....

.....

...

2
En liden
Spörsmåls Book +

Wthi
Hwilken äro författade no-
gre sköne / nyttige och ganska wichtige
både Philosophiske så wäl som
Theologiske

Fråghor /
Medh sijne Resolutionibus och
Swar / sammandragne aff för-
nemblige Authoribus,

Såsom och wrtolkt aff thet
Latinske Språket /

Aff
NICOLAO BECCHIO
Ostrogotho.

Prentat i Stockholm /
Hoos Chr. Reusner. Anno 1626.

Kon. M^s vår Allernådigsste
Herres trogne Män och
Underjäret/

Ehrlige/ Förståndige/ Wäl-
achtade och Wälbetroodde
gode Herrar och Män/

Peter Gröneberg/ och
Erick Larsson/

Råd Herrar ochi then Konungzlige
Huffwudstaden Stockhom/
Mine gunstige Förfordrare och
Patroner.

I befielst
Ehrlige och Förfichtige
Jöns Ingewalson/ och
Andreas Trautzig/
Patricij ther sammestades.

Lyfa och Wälfignelse aff Gudh/ genom Jesum Christum
wår sanna Grettserman / sampt then helige Ande/ näst
min ringa / godhwillige och plichtige Tjänst nu och
alltidh tillförende.

Chr.

Hertige / Förstån-
 dighe / Wälachtade
 och Wälbetrodde go-
 de Herrar och Män / Swadh
 nytte och frucht Discurs och
 wichtige Frågor haffua medh
 sigh/betnagar och wittnar nog-
 sampt then dageligha Förfa-
 renheten. Ty först haffue the
 then nyttan/at the accuera och
 stärpa wårt slögga och mörka
 förstånd / så at thet som oss al-
 deles tilförende haffuer varit
 mörkt och fördolt / warder oss
 thet igenom klart och oppen-
 bart: The vnderwissa oss och
 så om twiackachtighe Ting och
 leeda oss til sielffua sanningen:

A II Swil.

Hwille wi haßue til at see bå-
de hoos Theologos och Philo-
sophos the thet alla sina scien-
tias och disciplinas genom di-
scurs granneltghen examinera
och skärskoda / så at thet the
then ene tiden ponera och hål-
la för sielffue sanningen / vth-
munstra och callera the en an-
nor gång / när the sitt slögha
och mörka förstånd genom no-
ga discurs och ransakning haf-
wa vpskärpt / och införa åter
vthi Staden igen thet / som sy-
nes närmare drabba sielffua
målet / så at the medh sine di-
scurs och frågor icke affstå / förr
än the drabba och råka sielffua
Sanningen. Hwarföre haß-

uer jag för godt funnet / (aldens-
 stund sådane Discurs och Frå-
 gor icke affgåå vthan nytto och
 förfarenheet) författa och sam-
 man hempta någre sköne och
 nyttige Frågor vthaff the för-
 nembligste Auctoribus, hwilka
 iagh hoppas (näst Gudz hielp)
 skola locka Läsaren sigh medh
 stor lust studera och öffuerlö-
 pa. Och ibland andra war-
 der här förhandlat om Stå-
 len / aldensstund hon är itt
 ibland the vnderligaste och dy-
 rebaraste ting / som någon tids
 vthi Werldenne kan finnas /
 för hwilken orsak skuld Men-
 niskan blifsuer vthaff then wils-
 se Hedningen Platone kallat

Ιασηνα Ιασηνατων, thet är / the vnder-
 liggas tings vnder: En til at weeta
 Siätennes vthsprung och
 huru hon vthi Moder Luffuet
 vthaff Föräldromen vthvrid-
 gas och vthsprides warder v-
 thi thette lille Book affhand-
 lat korttellig och eenfalletigen.
 Thesluffest bliffua och först
 många andra nyttige och lusti-
 ge Discurs och Frågor här vthi
 framstälte och sedhan resolve-
 rade. Och aldensund tagh
 wissertligen weeta at ingen är så
 segnis eller laet/at han sw has-
 swer lust til at weeta och förfa-
 ra sådane Frågor som haflua
 noghon nytto och importans
 medh sigh: Swarsföre ahffuer

iagh theenne lille Book aff thet
 Latinske Språk vthtolkat och
 då trycket låtet vthgå / effter
 thet ringa pund som Guds
 migh förlänt haffuer / Sålom
 och tilskriffuit och föråhrat öf=
 wan berörde Ehrlige / Wäl=
 wisse och Wälbetrodde godhe
 Herrar och Män. Och eff=
 ter thet är ett ganska ringa och
 litet Werck: Hwarföre är til
 Edhers W. W. och Wälbe:
 min wänllige och tjänstwillige
 begäran/at Eders W. W. och
 Wälbe: wille låta sigh thetta
 mitt ringha doch wälmeente
 Werck behagha / och wil här
 på thet wänlligaste och tjänst=
 willigaste haffua Edhers W.

Söretälte.

W. och Wälbet: vthi G:Vd:
milde Protection befolat. Da-
tum Stockholm / Anno Chri-
sti 1626.

Eders W. W. och J.

W. E. A.

Nicolaus Becchius.

Thesse

Lhessa effterfolgiande
Capittel warda affhandlade
vthi thetta Tractat, hwilka för-
deelas vthi twänne
Böcker.

Vthi then Första.

- I. Om Kätkers Lähro.
- II. Om discurs eller disputer-
ningar.
- III. Om Troon och Doppet.
- IV. Om naturerna vthi Chris-
sto.
- V. Om disputeringars mths-
bruk.
- VI. Om Nolle & Non Velle.
- VII. Om Gudz ewiga Nådes-
wal.
- VIII. Om Gudz Lagh.
- IX. Om Bedningarnars dyg-
der.

X. Duru man kan göra thet som

XI. Om Lögn. (ont är.

XII. Om thet hörer een wijs

Man till at beffua ans

seende til Personen.

XIII. Om dans är loffligh hoos

the Christne.

XIV. Om sañ wänskap kan wa-

ra hoos them som äro

osamdrachtige vthi Ke-

ligionen. (glas.

XV. Om Tiwffuar bör hån-

XVI. Om Rätterste Lärare bör

straffuas til lifffuet.

XVII. Om Poligamia.

Vthi then andra warder

affhandlat.

I. Om Kammet.

II. Om the rettfärd: Kroppar.

III. Om Werlden hennes Sub-

stans och warelse.

IV. Om Döden.

V. Om Siälen.

I. Cap.

Om Kättersk Läbro.

Huru många Orsaker äro till
Kättersk Läbro? Tre.

I.

Bregirugheet/
2. Oförstånd / 3.
Werldsligh Wiß-
heet Misbruk / hwil-
ket Mart. Chemnit.

wittnar vthi then 1. Deelen i sinna
Loc. Comm. vthi thet andra Cap.
ther han förhandlar om Christi Per-
son.

II. Cap.

II. Cap. Om Discurs eller Disputer- ningar.

Huru monge Reglar bör man
achta vthi discurs eller disputas?
Fyra.

1. Sielssua Skriffen. 2. Gudz
Försambling. 3. Samweet. 4. Go-
de bestedh / hwilket Augustinus be-
tyger vthi then 4 Book Cap. 6. ther
han disputerar om Treesaldighhe-
ten.

Om en kan befläda Pre-
diko Embetet medh mindre han
är en förstichtigh och skarp Philoso-
phus eller försöcht vthi Werldzligh
Wisshet och Discurs?

Ther til swarar man så / at en off-
uan bemålte Embete wäl kan förestä

werldzligg Wijsheet förvthan / oans
 seeet them borde wäl haffua iher utins
 nan försarenheet : Men the som
 skola excellera och offuergå androm
 som äro höglärde Doctores och Pre-
 sides, the kunde Philosophiä icke
 wara förvthan / när the skola diri-
 mera controversier och then helge
 Skriffz geensaghor.

III. Cap.

Om Troon och Hoppet.

Swadh åthskildnat är emil-
 lan Troon och Hoppet.

1. Är Hoppet vchi Menniskio-
 nes willie enkannerligen : Men
 Troon är både vchi Willien och För-
 ståndet tillifka. 2. äro the åthskildis-
 ge vchi thenne Kald och Embeter.
 Troon anfatter itt Tingh / lifka som
 hon hade thet Händer emillan: Men
 Hoppet förwänter och förmodher

thet

thet som komma skal. 3. Vthi tiden. Troon är förr / Hoppet är efter. 4. Vthi thetas Werk och Serningar. Troon är en Lärare och en Domare hwilken strider emot wildfarelser och Ketteriska Lära: Men Hoppet är en Krigs Offuerst och Selesförare som strider emot Korb och Bedräffuelle/och förwänser thet gode genom thet onda.

IV. Cap.

Om Naturerna vthi Christo.

Huru monge Naturex äro vthi Christo? Twenne.

Then Mennistliga och Guddomliga.

Duruledes äro the säreente?

Then Guddomliga haßfuer oppå sigß annammac then Mennistliga

Natu-

Naturen/ icke således at then Men-
niskeliga är ther igenom förswunden
eller blesnen til inret: Vthan han
är förene vthi then Gudhdomliga
och är wäsentligh hoss honom medh
alle sijne Proprieteter och Egensta-
per/ vndantogandes Synden.

Om Bägge Naturerna
vthi Christo haffua sannfär-
deligen och wäsentligen lidit
Dödh och Pina?

Thee bewissar man vthaff Apost.
Gerningar 3. Cap. & 15. Rom. 5.
v. 10. Ther som aliså står: Gudh
haffuer icke förskont sin enda Son/
vthan giffuie honom vth för heela
Werldennes Synder.

Til thee andra kan man bewissa
at bägge Naturernar icke haffua lido
dit vthi en blott Menniskios ofull-
komligheet. Zy om then Menniske

liga

liga Naturen hadhe allena / liddit så
wore thet ännu icke tilfyllest gjort
för heela Werldennes Synder. Ty
thet är omögeligit at en blott Men-
nistia kan draga Gudz Wrede och
Förbannelse.

**Om Christi Person är
förskildt ifrån bägge Naturer,
nar / så at stelfsua Personen är icke
wäsende för sig stelf?**

Ney ingalunda: Ty alle thet som
kan säijas om Christi Person / thet
moste ock säijas komma öfuer eens
medh bägge Naturernar. Til thet
andra om Christi Person skal wara
icke wäsende för sig stelf skilde
ifrån Naturerna / fölger thet strax
at thet äro twenne Personer wthi
Christo / och fyra wthi Treefaldig-
heeten.

V. Cap.

Om Disputerningars
Misbruk.Hur stee Disputerningars
Misbruk?

Tå stee the aldramäst: När man
disputerar om the Tingh som en in-
tet bôr.

Hwilke äro tå the Tingh
som man kan medh retta
disputera om?

The Tingh äro författade vnder
thenne tree näst effterfölgiande Re-
glar.

I. Regel är: At man dispu-
tar om nytteige Tingh / som äro först
the som icke företagas emoot Gudh
och en sann Gudz dyrckan / eller och

B

som

som stads gemeene Mans bästa och trygghet.

II. Regel är: *Ne man disputet de difficilibus*, thet är / om swåre och wichtige Ting / som haßua någon importans medh sig. *In Anaxagoras* sägher: *ΟΙ ΤΟ ΜΑΧΙΟΤΕΡΟΙ ΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΕΓΑΙΝ Ε ΛΟΓΩΝ ΔΙΟΡΤΕΥ, ΑΙΤΑ ΤΗΝΥΝ*, thet är: The som disputera om vppenbarlige och aldeles lunnoge tingh (såsom man wille frågha om *Enden* är hwijt / eller och *Wænet* är wætt) the behöffua icke nogre stål eller bewijs: vthan heller hugg och slagh.

III. Regel är: *Ne man disputet de cognoscibilibus*, thet är / om the tingh som stå til at förstås. *In Demosth.* sägher / *μάλιστα δ' εστιν, ουτε δ' οραμεν εμμετρως η.* Thet är en galensskap at fresta vppå thet som wijsdhe öffuergår hans *Krafter* och *Förstånd*.

Hvill.

Hvilka äro tå the Tingh som öffuergå Menniskiones Förstånd?

I. Äro the som aldeles omögelige äro til at förstå för wårt blinde och mörkte Förstånd skuld/hvilka fördees los och naturlige och öffuernaturlige Tingh.

Naturlighe äro the / som oss och Naturen wäl möta och förekomma/ och kunda dogh listwäl och aff Naturen icke begripas. Exempel wiß/ som then the wil reäna Sole Granden och Solen/och Stiernornar uppå Himmelen / och Löffuen vppå Träden.

Öffuernaturlige äro the Andelige och Guddomlige ting/ som oss in tet wißdh kommer/ som är til at fråga hwadh Gudh gjorde förr än Werlden bleff skapat: Säsom och the som

willia vthransaka then obegrippelige
Hemlighheet vthi Trefaldigheeten.
Hwilket och Socrates säger: Deum,
Quæso per Deum, omittamus, nam
quæ supra nos, nihil ad nos: Thet
är / thet som är offuan före williom
wij bisgå / ty thet kommer off iniet
wisdh.

Om thet är altijdh aff nö-
den / at man vthi Theologiske
Discurs eller Samtal argumen-
terar Syllogistice?

Nej ingalunda. Ty Doct. Ja-
cobus Andrea in Colloq. Mom-
pelg. pag. 98. säger / at man skal
troo Gudz Ord / för sin egen Wn-
digheet skuld. Sådant betyger han
och ibidem / medh thetne Orden:
Hoc novum & in omnibus scho-
lis inauditum est, scripturæ testi-
monia per syllogismum probari;

Thet

Thet är nye och ohörligit vthi alle Skolar/at man skal then H. Skriffes vittnesbörder bewissa medh noghon Syllogismo.

VI. Cap.

Om Nolle och Non Velle.

Om the Orden Nolle och non Velle merckia alt itt?

Key. Zy Nolle mårdet så myckel/som then theer bådhe medh Hugh och willie wedersaker en Ting/såsom och medh högste flite winlägger sigh om thet medh alle Macht och Kraffe at förhindra / och warder dogh lijkewäl twert emoot twungen: Såsom thet skeedde medh Judarna/ hwilka bleffuo twingade aff then Tyrannen Antiocho til at äta Swizna Kött/hwilket är til at see vthaff then andra Mach. Book 6. Cap. och 7.

Men Non Velle är så mycket som then allenast icke ting medh hugh och willie wedersaker/och hafuer thet til en stor wederstygghelse: Men när nöden tager öfuerhanden/ brukar han inga hinder thet emot/vihan effterlåter at thet må så skee / thet före är thet rätte som står vthi then Psal. 5. v. 5. Non Deus volens iniquitatem tu es: Thet är/ Gudh han wil icke Synden/ men doghlijt wäl förhindrar han herme icke alltidh/ vihan effterlåter hon må skee. Zy om Gudh icke wille Synden på thetta sättet/ vihan thet videt Nolle/ wore Gudh icke Alzmechtigh.

VII. Cap.

Om Gudz ewiga Nåde,
wal eller Vthwäldelsen.

Huru

Hurulanda skal man förstå
Gudz ewigha Nådewäl eller Vthwäld-
ielsen / alldenstund Calvinisterna förs
decla henne vthi twenne species eller
slaggh / Nembligen / at somblige skola
wara vthwalde och förordnade til
Saligheeten / somblige til
fördommelsen?

Thet til swaret man så / at Vth-
wäldielsen förstås altidh vthi then
H. Skrifte om Saligheeten: Men
aldriggh finder man nogonstädz vthi
then H. Skrifte / at en wardet vth-
wald och vthkorat til fördommelsen.
Ty Keckerman. 1. 3. syst. Theol.
Cap. 1. säger altså: Prædestinatio
est ordinatio rei ad finem, omnis
autem finis bonus est vel perfe-
ctio rei. Damnatio non est bo-
na, sed ultimum malum, quam ad
illam tanquam ad finem suum
nemo præordinatur vel præde-
stinatur: Thet är Vthwäldielsen är

en tingz förordnelse til en godh ende. All god enda är en tingz fullkombligheet. Men fördommelsen är aldrigh godh vthan högsta förderff. Therefore är ingen förordnat eller vhwald til fördommelsen såsom til sin ende.

VIII. Cap.

Om Gudz Lagh.

Huru mongfaldigh är Gudz Lagh? Twesfaldigh.

Naturligh och Bestriffuen.

Then Naturliga haffuer Hedingarna hafft / Rom. 2. v. 15. *ἰσχυρὸν τὸ νόμον καὶ ἔσθ' ἐν αὐτοῖς κατὰ δίκην.* Laghsens Werck är bestriffuen vhi thes ras Hierta / then thesas samweet vår them wittne. Then skriffna är tyio Gudz Budh / oppå hwilla all werldz

ligh

ligh godh Lagh är funderat och grundat.

IX. Cap. Om Hedningarnas Dygder.

Om Hedningarnas Dygder
skildies specie, eller the äro itt annat
slagh äthskilde ifrån the
Christnas?

Ther til svarar man på
tv sätt:

Först äro the itt slagh medh the
Christnas / så wide som man them
öfuerwågar och anskodar legaliter,
thet är / at the vthi sigh stelsue äro
rätte bildige och berömlige effter
vthwärtas Lagh.

En the äro bewägne emoot the
Fattige / älske sijn Nasta.

Til thet andra / äro the intet icke
 slagh eller species medh the Christo-
 nes / så widh som man them Evange-
 licè skärskodar / ty the äro intet Gu-
 dhi behagelige / effter the icke stee vth-
 aff en sannfärdigh Troo. Hwarföre
 kunde the icke heller kallas Theologi-
 giske Dygder. Thee är omögeligit
 at nogot kan tåtlas G:ddhi vthan
 Troon. Hebr. 11. v. 6.

X. Cap.

Om huru en kan göra
 ont.

Om en må göra thet som ont
 är / på thet han kan framdeles bes-
 komma thet som gott är ?

Andogh thet är noghsampi klare
 vthaff then H. Skriffe / at ingen skal
 göra thet som är ont. Men på thet
 man thetta theste bättre kan förstå

huru /

hurulunda thet kan skee / wil man
 noga distinguera och ächskillia Ma-
 lum Physicum, hwilket elliest kallas
 en Dlycta / ifrån Malo Ethico, som
 aldeles stråffuar emoot Gudz Budh
 och Befalning / thet förra / nembli-
 gen Malum Physicum, är loffligit
 at göras. Exempel wiß / När en kom-
 mer vthi Siö nödh / eller och för Köf-
 ware / sannertligen heller kastar han
 vthom Bord alt thet han ägor / såsom
 ock öffuerantwardar Köffuarenom
 alle sine Penningar / ån som han stelff
 mistet Liffuet / hwilket kaldas medh
 recta Dne och en Dlycta / som han
 nödhgas göra emoot sin Natur och
 Willie / på sådant sätt kan man göra
 thet som ont är / hwilket Dne kallas
 Malum Physicum. Man läß hoos
 Herodotum en Historia om Zo-
 pyro, hwilken gansta illa sargade
 sitt Ansichte / såsom ock skar aff sigh
 bädhe Näsan och Öron / och flydde

ifrån

ifrån sin Konungh Dario til the Babylonier / på thet han kunde förråda the Babylonier / och således göra Dario Kundskap om Stadzens wilfor och tilstånd / på thet Darius kunde theste bättre föröffra och intaga Seaden. Thenne haffuer nu gjort ont / på thet han skulle belönna thet goda.

XI. Cap.

Om Lögn.

Om Lögn är aldeles förbuden och är synd?

Ther til swarar man på fyra sätt.
 1. Nå man lögga om thet icke skeer emoot Gudz åre. 2. Eller emot gemene Mans Wålfärd. 3. Emoot sijn egen Wålfärd och Siäl Saligheet. 4. Och emot sijn Næstes gagn och wålfärd.

På

På hwadh sätt kan man tå
 limga eller skymta så at thet icke
 är synd?

Först skal man ansee sielffua Pers
 sonerna/ om thet är en Privats Pers
 son/som frågar then som är stadd vthi
 noget allmenneligie Kald och Em
 bete/ om thet honom intet wijsdhoms
 mer/ är wål loffligit til at spara san
 ningen. Exempel wijs: Om en Pri
 vat fråger hwadh Råd och Anslag
 the haffua haffe på Rådhuset/är thet
 bättre at man tå förböllier sannin
 gen och slipper Næssino. För hwilken
 orsaak skuld then förnuftige Borg
 måstaren berömmes/som bleff tilfrå
 gat aff sin Hustru/ hwadh the haffua
 berådhslaget på Rådhuset: Swara
 de han/the haffua beslutet at alla Hu
 stror skola wata förplichtade til at
 föde och klåde sine Mån: Behaff
 hwilket swar hon stoorligen förstræc.

tes/ som satte sig medh the andra
 Dwinsfolcken at the genom suppli-
 cerande motte sådant förekomma
 hoos Råder: När Rådet sådant bleff
 tunnoge / gjorde the sig ther och aff
 ite lögte / at Borgmästaren hade så
 förnufftelighen swarat sin Hustru :
 tw Fråge wiß applica ?

Men twere emooe / om en som är
 skadd och något Kald och Embete
 frågar och aff en Privat, är thet icke
 emoot öffuan berörde fyra Puncker,
 må en Privat frist limgo: Exempel
 wiß / thet såsom skedde när the
 Christne bleffue tillfrågade och aff the
 Tyranner / som beklädde Öffuerbeck
 Embete / hwilke woro tillrådes och
 the helige Predikningar / motte the
 frist giffua them lögn i wårdet: The-
 ta är nu på thet korteligeste affsatt
 om thesse Frågen.

Huru

Huru mongfäldigh är Lögn
 vthi gemeca? Treofäldigh.

Officiosum, Jocosum, Per-
 niciosum.

I. Officiosum, thet är en nyctigh
 och tidnftwilligh Lögn/hwillen keer
 antingen för Gudz ähro Skuld / ge-
 meene Mans hästa / sin egen eller
 sinns Nästes wälfärd Skuld / Exempel
 haffue wi vthi Iehu / hwilken stäm-
 plade effter at alle Baals-Prester
 skulle dräpes / hwilket keedde för
 Gudz ähro Skuld. Vthi Chusai hwil-
 ken för gemene Mans hästa låk som
 han war Dawids Fiende / 2. Sam.
 16. v. 16. Vthi Konungen i Dan-
 marck som låk tilhoopa falla alla
 Rössware / föregiffuandes sigh willia
 them besolda til Kriigs / vthloffuan-
 des sigh icke willia them thetas Wis-
 gerninger tilreefna. Men när the

vthaff

och aff en godh mening och förhopning komme tillsammans / haffuer han låtet them effter Laghen straffa. Och många andre Exempel som vthi thenne lisle Book icke haffua rum.

II. Then andra Lögnen är Jocosum, thet är : Then som skeer genom skempt / som gemenligen plåga skee vthi dagelige Samquembd / men så skal man weeta thet är tweefaldige skempt / thet ena är Potulans & obloccenum, skadeligit och groffe / thet andra är lustige och tijdhfördriff / thet må skee / men icke thet andra.

III. Then tredje kallas Perniciosum, thet är skadeligh Lögn / hwilken altiidh antages för siins Nästas skada och förderff / thenne är aldeles förbuden.

Swadh thet ordet Mentiri
eller Liwga thet mercket?

Thet mercket så mycket som con-

tra mentem ire, thet är gå emooe
 ste eghet Samweest och Sinne / thet
 ordet Mendacium Lögn / är så myc-
 ket som contra mentem icio, en
 gång emooe Samweestet.

XII. Cap.

Om thet hörer en godh
 och rättwiß Man til at
 haffua anseende til Per-
 sonen.

Thet til swarar man på
 tw sätt.

Nemblighen skeer thet laglighen
 så må man wäl haffua anseende til
 Personen / såsom uchwäldia och för-
 ordna en Wiß / Lård / och Förstich-
 tigh til nogheet Kald och Embete /
 och affdanea en Dlård och Plump.
 Men twert om kallas thet olaglighie
 som stråffuar thet twert emooe / och

E

thet

thet hörer ingen godh och rätt wijs
Mann til at bruka.

XIII. Cap.

Om en sann Wänſkap
och Sämnia kan wara emil-
lan them ſom äro vthi Religio-
nen ofamandrechthighe.

Ther til ſwarar man limiter-
lighan/och fördelar Wänſkap förſt
vthi fyra ſlag.

I. Nemblighen: förſt är ami-
citia Civilis / hwilken ellicſt kallas
en Politisk Wänſkap/ ſom ſteer vthi
Handel och Wandel medh ſin tempn.
Chriſten/then kan wäl wara emellan
berörde Perſoner.

II. Then andra Wänſkapan
kallas amicitia Naturalis / en na-
turligh Wänſkap/ hwilken förſtäs
på tweggehanda ſätt/nembligen vthi

Skuld.

Skyldskap och Ahtenskap / hwilken Wänskap kan ock wara emellan berörde Personer / oanseet thet wäl synes icke wara en så stark Wänskap: Men doch likwäl kan thet icke anars wara / vthan then Wänskap motte hos them haffua rum / aldenskund Naturen thet ingiffuer.

III. Then tridie är amicitia Moralis / hwilken skeer vchi sticelicheet och dygd / vchi then komma the icke på all sätt öffuereens.

IV. Then fierde är amicitia Spiritualis / thet är andeligh Wänskap / vchi then äro the aldeles osamdrachtighe.

XIV. Cap.

Om Dans är loffligh
hoos the Christne?

C ij

Ther

Thet til swarer man på fyre
 sätt / aldenstund Dans är fyras
 faldigh.

I. Först är Chorea Religiosa/
 thet är en sådan Dans som Hednin-
 garna haffua brukat vthi sin Gudz-
 tiens / om hwilken Camerarius bes-
 tyghar vthaff Peucero 1. Cap. 58.
 p. 258.

II. Til thet andra är Saltatio
 artificiosa / thet är en konstrikt Dans
 som steer aff Gynclare.

III. Til thet tredje är Saltatio
 Bellicosa / en Krijgs Dans / hwil-
 ten Æthiopes och Spartani haffua
 brukat bådhe vthi the tidher the skul-
 le antagha noghet til at vthrätta / så
 som ock vthi Krijgs tidher / then Dan-
 sen som steddde vthi Gredz tidher haff-
 uer man kallat Pyrrichum nembd off
 Pyrrho Achilles Son / hwilken
 haffuer warie först en Förmyndare
 til henne Dans.

IV. Til

IV. Til thet fierde år saltatio
 Iocosa / thet år en kortwillig Dans /
 hwilken wij nu vthi wåre tidher plå-
 ghe bruka vthi åhrliche Collas och
 Samnquemb.

Thesse åre the fyra slags Dans-
 ser som bliffua omtalade vthi Striff-
 terna / the förste twenne åro aldeles
 olofflighe: Men the andre två åre
 lofflighe.

XV. Cap.

Om en Tiwff bör för sitt
 Tiwffuerli Dömes ifrån
 Liffuet?

Ther til swarar man först vthaff
 Mosi Lagh Exod. 22. v. 1. hwilo-
 ken som stiel en Ox eller Går drås
 per thet eller försällier / skal gifua
 fem Oxar för en / och fyra Går för
 itt. Här vthaff Argumenterar man
 på thetta sättet.

Hwilket som stråffuer emot Gudz Lagh är orätt / låta hängia vp Tiwff / war stråffuar emoot Gudz Lagh / therföre är thet orätt. Vterlighare kan man här vchaff alifå disputera. Hängia vp en Tiwff ochz intet hängia vp honom / är twere emot hwart annat / iy begge deelarna kunde icke säijes om en synd / hwarföre om man skal låta hängia vp honom är Mosfs Lagh orätt. Låter man intet hängia honom vp är thet emoot vår Lagh / aldenstund the thet biuda hwilket Budh och Lagh icke äre grundade på Mosfs Lagh / som aldeles förneeka at Tiwffuen skal hängias.

Ther til swarar man medh en Inesagha alifå / (effter thet man icke så grundelighen kan refutera thenne Frågho) hwilken iagh tagher vchaff then femte Mosfs Book 21. Cap. v. 18. 19. 20. 21. Såsom och vchaff

then

then andra Mosis Book 21. Cap.
v. 16. Then som banner sin Fadher
och Modher han skal Dödhens dö.
Vthaff hwilket iagh argumente-
rar så :

Ther som sträffuar emot Gudz
Lagh är orätt / en Son som banner
sin Fadher eller Modher bör Dö-
dhen dö / thesfore är thet orätt at
en sådhan stones til lijffuet.

Ytterlighare vthaff thetta Argu-
mentet införer iagh altså :

Om then Laghen som Gudz
stichtadhe om sådane wanartige och
slenne Barn war rätt eller orätt/
war han orätt (hwilket är ogudh-
achtigt til at säija) så är war Lagh
nu vthi thenne Dagh rätt / nembli-
gen at sådhane intet straffas til lijff-
uet. Men på thet man icke wil ytter-
lighare gåå til wercka / medh thetta
Argument effter Boken är ganska

lijten / wil man offnan berörde Argument medh icke Ord eller twi resolvera.

Först swarar man här til så. När som synden haffuer meer och meer begynt tagha öffuerhanden / haffua the gamla och så thet effter lämpat och skärpe straffuet. Nemblighen först haffuer Moses befahlat at Ziwoffen skulle betala fyrefolt och femfolt / sedan är thet kommet thet til / at en Ziwoff skulle giffua siwofolt igen / hwilket man haffuer til at see vthaff Ord språkens Bock 6. Cap. 3 I. v.

Til thet andra haffuer man til at see vthaff Konung Dawidh / thet Propheten Nathan steller en lijknelse til honom om then Rijke som skal ifrån then Fattighe sitt endeste Jäär. 2. Sam. 12. v. 5. Thet dömmet Konung Dawidh berörde Ziwoff til Döden.

Här

Här vthaff kan man görlighen see
och tagha vppå at en må frije låta
henghia vp en Tiuff.

XVI. Cap.

Om man må straffua Kätterste Lärare til Liffuet?

Thet til svarar man limiterligen:
Nembligen at thet åre tvenne slag
Kätterste Lärare.

I. *Ar simplex Hæreticus* / thet
år / then som eenfaldelighen förswa-
rar och striddher för sin vrångwissa
Lära.

II. *Hæreticus seditiosus* / thet
år / then som icke allenast förswarer
sijn falste Lära / vthan och så gör vp-
roor ibland Folket. Exempel haffue
wis vthi *Serveto* : Thenne må man
frije straffua til liffuet / icke för sin

E v   falste

falske Lära skuld / vthan meer för
thet Vproor som han åstadh kommer
ibland Folket.

Hwadh åthskildnat är emil-
lan en Hæreticum och Schisma-
ticum?

En Hæreticus är then som saahr
wild vthi en sann Troo: Men Schis-
maticus om Irones omständighes-
ter.

XVII. Cap.

Om Polygamia.

Om thet war synd / thet
wäre Förfädher vthi gamle
Testamentet hadhe många
Hustror?

Man wil allenast itt Argument
driffua / at wäre Förfädher syndhade
ther medh.

I. Behaff

I. Vthaff Gen. 2. v. 25. Thet
skal wara twenne vthi itt Kött.

II. Matth. 19. v. 4. Haffuen j
icke låset/ey then som gjorde Mennis-
ktion vthaff Begynnelsen/giorde han
Mann och Quinno: Och sadhe:
För thetta skuld skal Mannen öf-
uergiffua sin Fädher och Modher
och bliffua hoos sin Hustru.

Här vthaff argumenterar iagh
så at the syndade. Then som syndar
willfandes och weetandes emot Gudz
Budh framgent / han bedriffuer en
dödheligh Synd. Våra Försädher
haffua thet giorde (alldenstund the
haffua giorde emoot offuan berörde
förbudh. Thersföre haffue the dödhel-
ligh Synd bedriffuit.

Ther til swarer man så/ at Gudh
haffuer wäl aff Begyndelsen förbu-
dhet at ingen skole haffua meer än
en Hustru tillifka / men sedhan haff-

uer

ner han annorledes dispenserat och
 laghat / hwilket skedde therföre at
 then ochlossuade Sådhen motte the-
 ste snarare föröka sig och warda full-
 bordat. Hwar Gudh thet icke så ha-
 dhe dispenserat och laghat / sanners-
 lighen så hadhe wäl wåra Försådher
 thet medh syndat. Ty listka såsom thet
 war ochaff Begyndelsen aldeles för-
 budhet / at ingen åthskildnat skulle
 ske emillan Ahtafolce / Men doch
 likwål haffuer G:Vdh annorlunda
 disponerat och laghet sedhan / at
 thet må ske för nogre bildige orsaker
 Psal. Christ. Matth. 19. Matth. 5.
 Allså haffuer han och affuen dispen-
 serat och laghat / at the måtte på
 then tiidhen haffua meer än
 en Husro tillijka.

Then

Then Andra Bock.

I. Cap.

Om Rummet.

Swadh är Rum?

Rum är then yttersta
Deelen på then Kropp-
pen/som inneholder then
andre vithi sigh. Thetta
kan alla icke så wäl förståå / medh
mindre thet Keer genom Exempel:

Swil

Hwilket man wil tagha vthaff Wedret som är en Kropp / och vthaff Meniskian / som är then ander Kroppen / Nu kallas then yttersta Deelen på Wedret / som drabbar in vppå Menniskiones Kropp Menniskionnes Rum / som hon är vthi / äffuen på samme sätt äro och andre ting vthi sice Rum. Thette är nu sagt om Rummet vthi gemeen / här wore wäl många Divisiones loci, eller Rummens fördeelningar / hwilka man icke haffuer rum til at införa vthi thenne Book / vthan man wil allenast låta här medh bestå.

Om alla Ting äro vthi
Rum?

Ther til swarar man så / at alle Ting som haffua Corpus Physicum / thet är en naturligh Kropp / the äro vthi Rumm: Men the andre ting som äro ander / äro icke vthi no-

ghoe naturlighe Rum: Vthan vthi
Ubi.

Om Locus och Spacium är
alt itt?

Ney ingalunda. Til at rätt be-
skrifua hwadh Spacium är / hwilket
och vthi gemeen kallas Rumm / är
ganska swårt / vthan man wil på thet
aldrastijelighaste som noghon tindh
Menniskelighet wara kan / vthi
Exempel wijs thet affhandla. Ima-
ginera tigh itt kårel Tompe / vthan
nogho Wådher / om en så frågher
tigh om then Tomheeten / är itt wå-
sende eller ock itt Accidens / kan tu
ther til intet wist swara: aldenstund
thet är twijfelachtigh: Men doch
lijkwäl kan tu icke vthelyckia och för-
nela / berörde Tomheet / at hon sw
moste vthi kårelet wara. Hwarföre
kunde wij icke säija berörde Tom-
heet / wara noghon Kropp eller no-

ghors

ghers Kropps accidens: Vthan el-
ler en Kroppshuus och receptacol.

Til thet andra kan man be-
wäsa / at Rumm och Ton, heet är
icke alt itt:

Ey Rumm eller Locus / är itt
wäsentelighit ting: Men Tomheet
är itt sådant ting / som intet är; V-
than man allenast opdichtar och ima-
ginerar sig thet.

Om then yttersta Himmelen
är vthi noghot Rumm?

Nej: Ey thet är ingen Kropp /
vthan för honom / som honom medh
sin yttersta Bredd widhkommer el-
ler inneholder.

II. Cap.

Om the Kettfärdigas
Kroppar.

Huruledes the Rettefärdigas

Kroppar skole förbytas vthi thet
tilkommande Liffuet?

Ther til swarar man så / at sielff-
ua warelsen bliffua bestendigh / så at
ehen warelsen wij nu haßua / bliffuer
och så rå: Men Qualitates eller Hu-
rudanheeterna bliffua fast annorle-
des / hwilket man haßuer til at see
vthaff ehen 34. Psal. v. 20. Herren
skal förwara alla the helighas Barn /
så at icke itt aff them skal bliffua bor-
to. Ther samma see wij och vthi Chri-
sti vpståndelse / at Christus sielff haß-
uer medh samma sin Kropp / som han
ladhes nedh i Graffuen medh / vp-
står.

Om the Rettefärdigas Krop-
par skola bekomma Kött och Been?

Ther til swarar man så / at the
skola bekomma andelighit Kött och

D

Been:

Been: Zy lijka som Kroppen nu kallas animale/ thet är/ en liffachtigh och förnufftigh kropp/hwilket namn han haffuer vchaff stelffue Siälan: oansett stelffua Kroppar icke är Siälan; vthan är itt väsende för sigh stelff: Allså skola the Ketifärdigas Kroppas kallas Spiritualia/ thet är Andelighe/och är för then skuld stelffue Kroppar icke ande/ vchaff hwilket han sitt Namn haffuer/ vthan är itt väsende för skuld ifrån Andan.

På hwadh sätt man skal förstå the Ordhen / Kött och Blodh kunne icke arffua Gudz

Käffe?

Zher igenom skal man förstå icke stelffua Köttet och Blodhet / vthan alle föslige Swagheeter/som Menskiom är vnderkastat/som är Synden. Zy så länge hon icke är reen gjorde ifrån berörde Swagheeter/

kan

kan hon icke årssua thet ewigha Liffuet. Hwarföre fallas wij *μαρτιροι*, thet är löslighe sålde vnder synden. Rom. 7. v. 14.

Hurudana och huru monge
 äre the Qualiteter/ eller hurudanheetet/
 the Rettfärdighas Kroppar skola
 bekomma vthi thet ewigha
 Liffuet?

Endoch man läs hoos Esa, 64.
 v. 4. At innet Sjha haffuer seet/ el-
 ler Dra hört/ eller noghon tidh är
 vpstighen vthi noghor Menniskios
 Hierta/ then Frögd och Glädie som
 skal vppenbaras vppå the Rettfär-
 dighe/ vthi thet tilkommande Liff-
 uet: Men doch lifkwäl synes thet
 icke eller aldeles vara straffandes/
 at man på thet nogaste disputerar
 ther om/ vthi synnerheet hurudane
 och huru monge berörde Qualiteter
 them skal wedersaras. Nemblighen
 ther äro syra.

Then första Qualitet är odd-
dheligheet och olisdheligheet.

Then andra är Klarheet och
Däijeligheet.

Then tridie är Macht och Wäl-
de.

Then fierde är Supciligheet och
andelighe bedreffor.

Thetta kunde wij besluta vthaff
Christi Kropp / ty lijka som han war
effier Vpständelsen ; altså skola och
wåra warda. Nu hadhe Christi
Kropp alla thenne fyra Qualiteter
och egentligheter ; Thersföre följer
ther ock / at wåre skole och så sådhane
Qualiteter bekomma.

Om the Rettfärdigas Kropp
par skola bliffua osynlighe ?

Ther til swarar man så / at the
Rettfärdigas Kroppar synas vthaff
the Rettfärdighe : Men icke synas
the oss nu mädhen wij äre vthi then-

ne Werldenne / medh mindre thet
 skeer för noghor besynderligh orsaak
 skuld / som Gudh dispenserar och
 lagher. Nu disputera en Part här
 emoot således : All Kropp som är
 tiock / long / hög / kan synes. The
 Rettfärdighas Kroppar äro tiocke /
 longe och höghe : Therefore kunde the
 synes.

Ther til swarar man så : At thet
 äro fyra termini vthi thetta Argu-
 mentet. Nembligen vthi then första
 Radhen / talar man om naturlighe
 Kroppar : Men vthi then andra om
 Andelighe. The Naturlighe kunde
 wäl aleidh synes. Men the Ande-
 lighe oansett the säijas wara tiocke /
 longe och höghe / är theras tiockheet /
 longheet icke Naturligh vthan An-
 deligh.

D iij Om

Om the Åhrosfulda Kroppar
 äro orärligha / och funda vthi itt
 Ögnebleef / wara hwar
 the willia?

Ther til samtycker man aldeles
 vthaff Christo sielff. Ther han lät
 sigg see Lärjungarnar som gingo til
 Emaus / så at the sågho honom wara
 mitt ibland sigg / Men huruledes
 han kom til them / sågho the icke /
 aldenstund thet icke skedde genom no-
 ghot rums rörelse. På thet at man
 theste bättre kan förstå / huruledhes
 the åhrosfulda Kroppar funda vthi
 itt Ögnebleef / vthan noghon natur-
 ligh eller rums rörelse / wara hwar
 the willia: Wil man framdraghe en
 Lijknelse / om Menniskiones Sinne
 eller Tancckar. Ty vthi samma Ögne-
 bleef / iagh kan tancckia om the ting
 som närwarande äro / och strax vthi
 samma ögnebleef / imaginera migh

at

at iagh är vthi Rom / Stockholm
eller annorstädhes / ther iagh tilfö-
rende haffuer varit. Affuen på sam-
ma sätt skal man offuan berörde Frå-
gha förstå.

Om berörde Kroppar kun-
da vara vthi någhot wist rum?

At the äro vthi wist Rum / bewis-
sa en part således / effter the äro än-
delighe. Ty thet som är ändelighit /
är vthi wist Rum / the åhrosfulda
Kroppar äro ändelighe / the före äro
the vthi itt wist rum.

Ther til swarar man så: At thet
som är Finitum contiguum / thet
är / at then ene Deelen sitter vth om
then andra / thet är vthi wist rum.

Om the frögdefulda Krop-
par / funda genom gå andra natur-
lighe Kroppar?

Ja wisselighan. Exempel haff-

ua wis vthi Christo / När han kom ge-
nom lyhta dörrar / Johan. 20. Ty
then Grefesse Texen giffuer klar-
lighen tillkänna / ther som aliså står /
vthi then 19. Vers: τὸν θυρῶν κενδε-
σμεῖον, thet är: När Dörrarna word
lychte.

Hurulunda kan thet stee / at
om sådhan Kropp / kan igenom gå
en naturligh Kropp?

Ther wil man på thet noghaste
bewissa vchaff en Lijcknelse. Ty lista
som Soolstrimerna the kunda gåå
medh en hast genom Fönstret / så at
Fönstret på intet sätt aff them röres /
åffuen på samma sätt gåå oel the
frögdefuldas Kroppar medh en hast
genom naturlighe Kroppar.

Om berörde Kroppar kun-
da taghas eller treffnas?

Ther til swarar man medh itt elo

ler

ler en Ord. Nemblighen the kunda
taghes och tressuas vthaff the åhro-
fulda Kroppar: Men icke vthaff the
naturlighe / medh mindre thet skeer
genom Gudz besynnerlighe Dispu-
tation och Willie.

III. Cap. Om Werlden.

Om Werlden är skapat
vthaff intet?

Ther til swarar man vthaff then
h. Schriffte/ther som altså står: Vthi
begyndelsen skapade Gudh Himmel
och Jordh: Här vthaff argumen-
terar iagh altså: Antingen skapade
Gudh Werlden vthaff någhot eller
vthaff intet. At hon vthaff noghot/
så fölgher thet/ at thet nogot hafuer
warie tilförende/hafuer Nogot war

rit tilförende som hon är Skapat aff/
 är hon icke Skapat vthi Begyndelsen.
 Nu är thet falske / at hon är Skapat
 aff noghot / therfore at hon är Skapat
 vthi Begyndelsen / är hon Skapat vthi
 Begyndelsen / som Gudz Ord nog-
 sampt vittna / så är hon och Skapat
 aff Intet.

Om Werlden skal förgås
 medh sijn Substans och War-
 relse?

At Werlden skal förgås medh sijn
 Warellse och Substans / kan bewissas
 vthaff then H. Schrifte / Matth. 24.
 35. Himmel och Jord skola förgås:
 Men min Ord skola icke förgås /
 Esa. 65. 17. See iagh skal skapa
 nya Himblar och en ny Jord / icke.

Andoch här war wäl monge Ar-
 gument här emoot / hwilka ytterli-
 ghare thenne Meening kunda stad-
 fästa / som man måste biigå / alden

skund

stund rummet är listet / och Spörs-
målen äro ganska många. Hwar för-
re wil man om thenne Fråghan så lå-
ta bestå.

Om offuan för Himmelen
är noghon stoor Watn hoop?

Thet kan man ock bewissa aff then
h. Schrift/ Genes. 1. v. 6. och 7.
Psal. 148. v. 4.

Hwadh nytta och gagn thet
Watnet haffuer medh sigh?

Först haffuer thet then nyttar/
at thet swalkar och vpsfriskar then sto-
re heete/ som förorsakas lop och fring-
trillande.

Then andra nyttan/ at Himme-
lens Rygg må vthaf berörde Watns
tyngd/ tvingas och tynckias nidh för-
re/ på thet han vthaff wedres idkeli-
ghe och håffteighe anstötat/ icke må
drieffuas hitte och dijt.

Hwadh

Swadh åthskildnat är emil/
 lan thenne Skapade eller Elementes
 riste Himmel/ och the salighe
 Siälars Himmel?

Then Elementeriste eller Skapa-
 dhe Himmel/ som wijs noghorlundha
 see/ är Skapat vthaff wijs Materia/
 såsom och är itt wäsentelighit ting:
 Men the salighas Himmel är icke
 noghot wäsenteligit eller Skapat ting/
 vthan then är författat förnembli-
 gast vthi en himmelsk Glädie och en
 ewigh Saligheet/ hwilken Salig-
 heet icke är stelffue Skaparen Gudh/
 en heller nogot Creatur: Vthan hel-
 ler Creaturens lycksaligheet och glä-
 die vthaff förorsaket/thet wijs see Gudz
 Ansichte emoot Ansichte.

Til thet andra/ kan man icke eller
 neeka/ at han sw är vthi noghot an-
 deligit Rum/ aldenstund man måste
 bekenna/ at the Rettefärdigas Siä-

lar

lar äro ju noghonstädz / Men hwar
 the äro / är oss aldeles förborghat /
 hwilket kan beslutes vchaff thet som
 står hoos Luc. 16. 26. at thet är itt
 stort swalg emillan Abrahams sköde /
 och Helwettet. In Augustinus sä-
 gher / wara tree Wåningar vnder
 Gudz alzmächtige Hand : Nem-
 lighen Öffuerst / Niderst och E-
 mellan. In then öffuerste är Gudz
 Rike / then som är emillan är Jor-
 denes Krees / then som Nidherst är /
 är Helwettet.

IV. Cap. Om Dödh.

Huru mongfoldigh är Dö-
 dhen ? Treefaldigh.

I. Mors corporis / thet är /
 Krofsens dödh / hwilken skeer när
 Siälen stillies ifrån Kroppen.

II. Mors

II. Mors animæ / Siälens
dödh / hwilken haffuer mist G: Vd:
nåd och wänſkap.

III. Mors æterna / then ewi-
ghe Dödh.

Huru monge Orſaker äro til
dödh? Fyrefoldigh.

I. Menſſiones uſhwärtes friſe
Willie.

II. Hunger och Torſt.

III. Siukdom.

IV. Alderdom.

Huru mongfaldigh är odd-
dheligheeten? Twefaldigh.

En annorledes war then odödhe-
lighheet / ſom våra förſte Föräldrar
wore ſkapade uſhi / och annorlunda
är then ſom the Rettſärdigas Krop-
par / på then ytterſta Daggen ſkal
wedher faras / hwilka ſkilties på thes

to sätet äth: Säsom posse non peccare / thet är / icke kunna synda / om han så wille / och non posse peccare / at ingalunda kunda synda : så är och ässuen medh obörheligheeten / som är posse non mori / thet är / icke kunde döo om the så hadhe wille / som wære förfädher / hwilka hadhe then frija Willian / til at lätha och göra. Men the Rettfärdigas obördheligheet är icke så : vthan the säijas non posse mori the kunda ingalunda döo.

V. Cap.

Om Siälen.

Swadhan haffuer Siälen

sitt vhsprung / antingen aff Gudh
eller vthaff föräldromen.

O Weniska / tu som förvndrar tigh
oppå Himmelens högheet / och haff-

sens

sens diup? tin Siäls vhsprung ransaka och förvndra/ om tu thet kani/ Ty Plinius vprecknar stw Verldens nes Mirakel och Vnder / och huru ringa äro the / til at conferera och lifna emot Siälens vhsprung och vprinnelse.

Och aldenstund Siälen är nu så vnderligh och swår til at förstå: hwar före williom wij theste meer winleggia oss om / til at ransaka och bestodha hennes vhsprung / så mycket som noghon tijdh Menniskeligit wara kan.

Först wil man någre Argument driiffua / som stråffua emot wår Meening: På thet en må höra andras grund och Meening ther om / och at sanningen må således ther igenom drabbes. Bellarminus sägher: at Siälen skapas rå först och ingiuthes vthi Moderlifffuet / När som fostree är aldeles tilberedt. Thenne skam

löfhee.

löshæeten samtyckia och Calvinerna/
hvilka aldeles defendera och förs-
wara Siälarnars Skapelse/ och för-
dömma hennes vhwijdgelse vthaff
föräldromen.

Men wij refutera och tillbaka
driuffua theras Skamlösa Meening/
och Argument på thetta sättet:

Om Siälen Skapas/ måste man
bewiisa vthaff hwem hon Skapas/ och
hurulunda hon då kan bliffua aff
Arffsynden bekaijat: Här vthaff ar-
gumenterar man altså:

Allt thet som marder skyldige/
vthi Adams Fald och Synd / thet
måste vthaff Adam genom Föräl-
drarnars til hielp / haffua sitt vth-
sprung. Arffsynden medh hwilken
wij södhoms och affloms kan icke ska-
pas. Therefore måste hon vthaff A-
dam genom Föräldrarnars til hielp/
haffua sitt vthsprung.

Til thet andra / Om thet skal wa-
ra sant / at Menniskian skal föda aff
sigh Menniskia / kan icke Siälen skap-
pas / aldenstund Menniskia vthan
Siälen / är icke Menniskia / effter
thet Siälen är Menniskiones wa-
relse. Här vthaff argumenterar
iagh altså.

Then som icke aff sigh föddher / el-
ler framdrager Menniskiones Siäl
eller warelse / han föddher icke eller
aff sigh noghon Menniskia / Nu fö-
dher icke Menniskian aff sigh noghon
Siäl / om hon skapas. Thersföre fö-
dher hon icke eller aff sigh noghon
Menniskia.

Hwarföre kan man intet annat
besuea / än at Siälen haffuer alde-
les sitt vthsprung / tillijka medh Kropp-
pen aff Föräldromen / och är för then
skuld falsk thetas Mening som före-
giffua / at hon skapas.

Om

Om Siälen är strart vthi så-
dhen eller ey/ när hon vndsås vthi
Modherliffuet.

Ther til swarar man så / ot hon
är ther vthi strart vthi samma Ögnes-
blecket/hwilket man kan bewissa vth-
aff then Psal. 51. v. 7. See vthi
Synden är iagh afflat/ och vthi syn-
den haffuer min Modher mich vnd-
sånget/hwilka Ordz recta grund för-
stås altså / vthi synden haffuer min
Modher mich varme / hwilket thet
Hebraiske ordet Chamam betyghar/
när som sädhen aldräförst vthi Mo-
dherlijffuet begynte vthaff warmen
foveras och wedhetqwekias. Ty så-
gher Psamisten war iagh vthi Syn-
den/ och samma Materia och Sädh
iagh haffuer mitte Vthsprung vthaff
war iå allaredhe vthaff Synden be-
kayat och besatt. Vthaff hwilket ord
argumenteras så: om Synden är

E ij

vthi

vthi stelffue sädhen som iagh haffuer
 mit Vchsprung aff/ fölghet thet at
 sädhan skal vara begäffuat medh
 Siäl. Orsaken är thenne / Quia
 accidens nullibi existet extra
 suum subiectum. Thet är / Ty intet
 Ting som aff sigh stelffe icke kan haff-
 ua sin wäsentligheet / kan vara til/
 medh mindre / thet är vthi ste sub-
 jecto eller noghot wäsentlighie ting.
 Nu är Synden itt sädhant Ting.
 Hwarföre kan hon icke vara medh
 mindre hon är vthi noghot subiecto
 eller wäsentlighie ting. Här vchaff
 argumenterar iagh äther så.

Hwar som hält Synden är thet
 är och Siälen / Nu är Synden vthi
 Sädhen straxt vthi stelffue afflel-
 sen. Thersföre är och så Siälen thet
 medh. Vchaff thesse och fleere såda-
 ne Argument är noghsampt klart
 at Siälen är straxt vthi Sädhan

när

när som hon vndsås vthi Modher-
liffuet.

Om Siälen är så wäl vthi
then Sädhan som kommer aff Owins-
nan/som vthi then som kommer
aff Mannen?

Thet kan man görlighän see vthi
aff then Naturligha afflielsen. Ty
lika som Fadhren allene icke kan aff
sigb södhe noghot foster vthan Quin-
nones tilhielp/ ey heller Quinnan
vthan Mansens / altså fölgher thet
och at Siälen är vthi bägges theras
sädh.

Men nu kan noghon så säya/
Om Siälen är vthi Bägges theras
Sädh/antingen är hon tå heel och hols-
den vthi Fadhrens/eller heel och hols-
den vthi Modhrens?

Ty är en heel Siäl vthi Fadhrens
och en heel vthi Modhrens fölgher

thet at wara två Siäler/effter thet/
 the äro twenne Personer/ och war-
 der så hwar Menniska begäffuat
 medh två Siälar / neekar man tå
 här til / kan man på thetta sättet
 införa och säija / om en heel Siäl
 icke bliffuer aff hwarthera Personen
 så bliffuer tå en halff. Nembli ghen
 then ene halffparten aff Gadhren/
 then andra vthaff Modhren/ hwil-
 ket och är falstet / får thet sin fort-
 gång / fölgher thet at Siälen är
 componerat och samman satt vth-
 aff twenne Stycker/ och bliffuer så
 sönderbyteligh / warder hon sönder-
 byteligh/ så bliffuer hon itt Materia-
 liste Wäsende / warder hon vthaff
 Materia/ så bliffuer hon och dö-
 dhelig och förgängelig/ hwil-
 ket och aldeles är
 falstet.

Om

Om thetta icke procederar och
och haffuer sin fortgång/ huruledhes
skal man thå thetta förstå om Siäles
nes vthsprung aff bägge
Föräldrarnar?

Thetta kan man icke så fullkomb-
ligan som sig medh råtta borde vth-
säija eller beskriiffua/ aldenstund thet
är itt stort och höghe Gudz Under-
werd / som är reknat ibland thet
högste och förnembste Gudh haffuer
giort. Men så wil man doch listwål
genom en listnelse så mycket Men-
skelighit ståar til görande affmåla/
hwilke man wil tagha vthaff twenne
Liuw/når man tånder vp tw Liuw och
sätter them tätt tilsamman/så at bäg-
ges theras Geld är så dicke tilsam-
man satt/at then ene Gelden kan icke
synas ifrån them andre / och tw wil
sedhan tagha thet tridhie Liuwet och
vptända vthi the tw andra / Om en

frågher tigh sedhan vthaff hwilken
 Livsens Eld eller Loghe aff the tw
 vptende / tw fisck Eld vthi titt Livs /
 troor iagh wiist tu skal icke rett kun-
 da göra bestee före : altså synes thet
 och gå til vthi thetta vnderliga Vers
 cket / så at lyska som the tw Livsen
 giffua thet tridhie Livset Eldh och
 Loghe vthaff sikh / så at en icke gör-
 lighen kan see vthaff hwilkathera
 thet haffuer berörde Eld bekommet /
 altså kommer och Siälen aff bägge
 Föräldrarnar tillijcka. Och lyska så
 som berörde Livs icke mista noghon
 Eld ifrån sikh / vthan brinda lyska
 Livst och Foort : altså miste icke hel-
 ler Föräldrarnar noghon deel ifrån
 sijne Siälar.

Thetta haffuer iagh nu så på thet
 fortelighaste och ensaldelighaste öff-
 uerlupet icke på thet sättet at noghon
 skal här vthöffuer sikh förargha hel-

ler

ler stöta/ aldenstund iagh motte be-
 känna medh Plutarcho ther han sä-
 ghet/ *το τωσ ωδωοις αρετωνεσ λιτ τωσ σοφωσ
 ανωρετωνεσ.* Thet är: Jagh önskadhe
 wäl migh kunda drabba ochi alt san-
 ningen/ hwilket iagh nepplighen kan
 förmodha / Men aldenstund wärt
 mörka Sinne och Förstånd haffuer
 medh sigh en medhödd Blindheet
 och sielfue Sanningen är oss gansta
 förborghat. Hwarföre om iagh icke
 ochi alt haffuer så kunnat lämpat
 migh effter hvars och eens godha
 tyctio/ såsom och funnet sielfua må-
 let som migh bordhe/är för then skuld
 min sitige och odhmiuke begäran at
 then godhe Läsaren wille an see thet
 gemeene Ordspråket som så lyder /
 Homo Homini ignoscat/ then ene
 Menniskion måtte see igenom Fin-
 ger medh then andra. In Cypria-
 nus såghet Quisquis se inculpa-

tum dixerit, aut superbus aut stultus est. Thet är: Then som sägher siggh wara ofkrassueligh/ antingen är han höghfärdigh eller galen. Hwarföre om thet är icke så behändigte eller wäl giordt skal man thet tilskriffua Menniskan/ men är thet wäl giordt bör man thet Gudhi allena tilmäta och giffua äbron. Thersföre är thet ganstka bildigt och rett thetto gyllende efftersölgiande Ordspråk: Mala mea purè mala sunt, & mea sunt, bona autem mea nec purè bona sunt, nec mea sunt. Thet Dnda som iagh vchretrar är aldeles ont och kommer migh allena eil / men thet godhe som iagh giör kan icke heller sättas aldeles gott ey heller kan iagh thet migh tilmäta. Hwarföre tilmätar och tilskriffuer iagh alt thet som gott och nyttigt kan wara then högste Gudhen / hwilken see äbra/

loff/

loff och priss ewinnerlighen / Amen /
A M E N.

Nu wil iagh införa nå-
gra COROLLARIA.

I.

Om thet oletsdh skeer som Gudh
Will skal skee?

Thet til swarat man at
G V D; willia är twesåldigh:
Nemblighen 1. Absoluta, thet
är en sådan willia som icke är
lämpat til noghet Willkor v/
than moste aldeles skee. 2. Con-
ditionata voluntas, thet är / en
willkorligh Willia som är läm-
pat effter Menniskion. Exem-
pel: En Konungh ha ffuer een
Tienare / hwillken han giffuer

ffoor

floor Löhn / på thet han wil
 honom göra rijs / men så hen-
 der thet offta at samma Tle-
 nare inte warder rijs / antin-
 gen thet så skeer genom dobbel
 och dryckenstap / eller ock ge-
 nom noghot annat misbruk /
 så är doch skulden hoos Tlena-
 ren / och icke hoos Konungen /
 Alt så går thet til medh oss
 Menniskior / in Gudz wiiser
 oss sielffue Saligheten / medh
 Laghen och Ewangelio / men
 när wi sådant förachtom / är
 wår skuld och icke Gudz. Och
 på thetta sättet skeer voluntas
 Dei conditionata, thet är Gudz
 willkorlighe Willa / och icke
 Absoluta.

Om

Om Werlden är innelycht
vthi noghot Rum?

Nej. Thet seer man vth-
aff Rumfens beskriuffelse/ En
thet som är vthi noghot Rum-
me hafuer vthom sigh en annor
Kropp/ Werlden hafuer in-
gen Kropp vth om sigh/ ther-
före är hon icke vthi
noghot Rum.

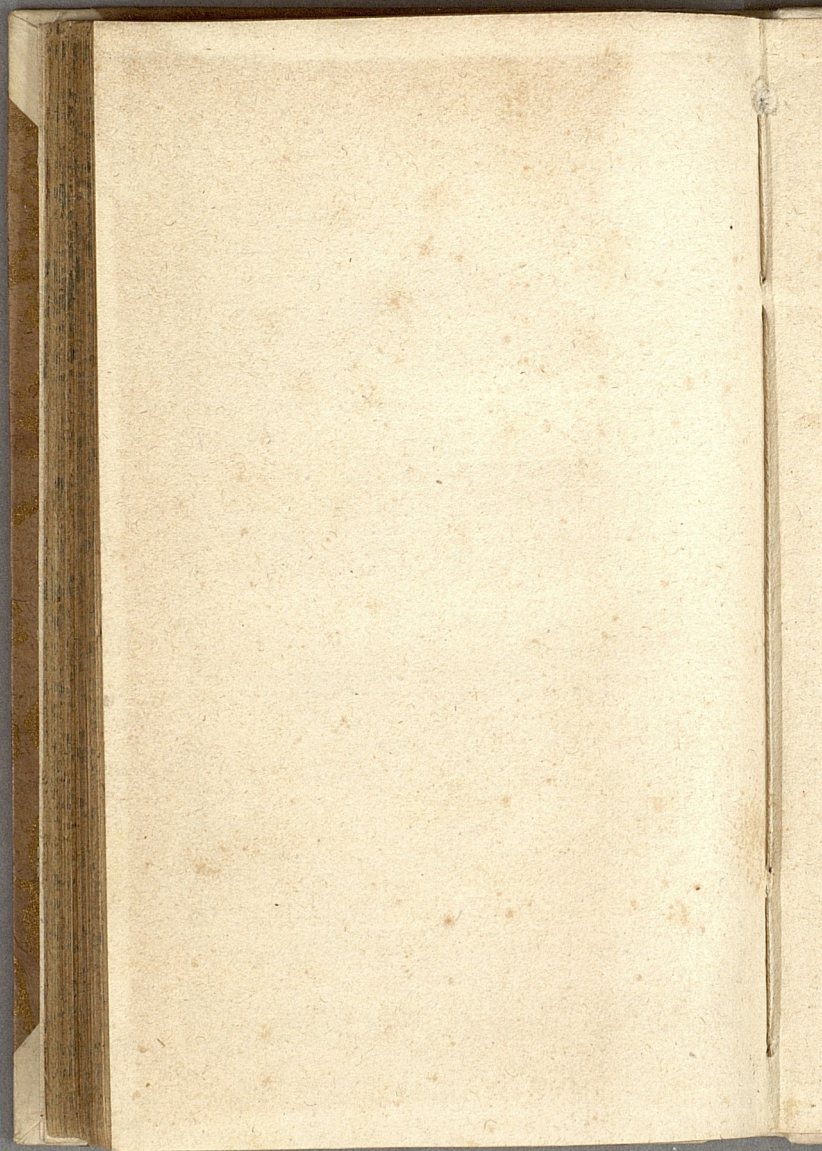

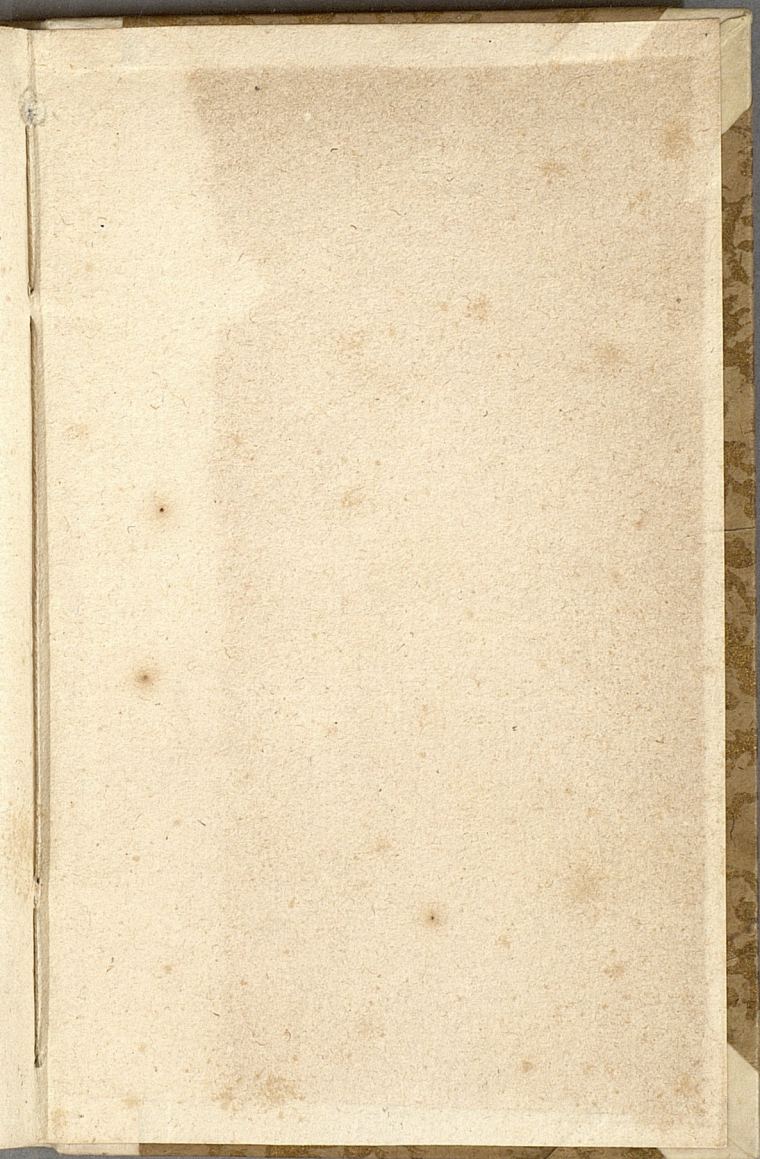
Errata Typog.

Naturerenar läs Naturerna. Pag. 5. 6.
 stymta läs strymta. pag. 19. Näsino läs
 Näsning. pag. 19. samsatte läs samsatte.
 pag. 20. bliffua läs bliffuer. pag. 39.
 Barn läs Been. *ibid.* vpstår läs vpstår.
ibid. Kroppas läs Kroppar. pag. 40.
 Menniskiom läs Menniskion. *ibidem.*
 disputation läs dispensation. pag. 49. aff
 Himmelens lægg til. pag. 49. tynckias
 läs tryckias. *ibid.* Elementeriste läs
 Elementariste. pag. 50. odödelighare
 läs odödeligheet. pag. 52.

www.books2ebooks.eu